

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ІСТОРИЧНИХ ЕТАПІВ СТАНОВЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Болдарь Г. Є.¹, Орел І. Г.²

¹Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

²Комунальний заклад «Харківська санаторна школа № 13»

Харківської обласної ради, м. Харків, Україна

socpharm@nuph.edu.ua

Вступ. Закон України «Про систему громадського здоров'я» від 06.09.2022 р. № 2573-IX, який був введений в дію 01.10.2023 р., передбачає посилення системи охорони здоров'я (ОЗ) у напрямі комплексного підходу до розв'язання проблем громадського здоров'я, зокрема профілактиці неінфекційних захворювань, таких як серцево-судинні захворювання, інсульт, інфаркти тощо. У вирішенні цього завдання величезне значення має якісна реабілітаційна допомога населенню.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні основних історичних етапів становлення законодавства України з фізичної терапії та соціальної реабілітації.

Методи дослідження. Було використано наступні методи: історичний, контент-аналіз, системний аналіз, синтез, узагальнення, формально-юридичний (формально-логічний) тощо.

Основні результати. Перший етап (1991-2002 рр.) характеризується становленням законодавства про різні види реабілітації осіб з інвалідністю. Так, 21.03.1991 р. було прийнято Закон «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Українській РСР», в якому встановлено, що види і обсяги необхідного соціального захисту інваліда надаються у вигляді індивідуальної програми медичної, соціально-трудової реабілітації і адаптації.

Другий етап (2003-2014 рр.) характеризується подальшим розвитком законодавства про різні види реабілітації осіб з інвалідністю та інших категорій населення, які опинилися у складних життєвих обставинах. Зокрема, 19.06.2003 р. було прийнято Закон України «Про соціальні послуги». У ст. 1 цього НПА було надано визначення багатьох ключових понять, зокрема «реабілітація», «складні життєві обставини». Наступним кроком у розвитку цієї галузі національного законодавства стало прийняття 06.10.2005 р. Закону «Про реабілітацію інвалідів в Україні» № 2961-IV. В ньому були надані визначення дитина-інвалід, інвалід, «реабілітація інвалідів», «реабілітаційні послуги», «реабілітаційні заходи», «медична реабілітація», «психолого-педагогічна реабілітація», «професійна реабілітація», «трудова реабілітація», «фізкультурно-спортивна реабілітація», «фізична реабілітація», «соціальна реабілітація», «психологічна реабілітація», «індивідуальна програма реабілітації», «реабілітаційна установа» тощо. Важливо звернути увагу, що 13.12.2006 р. була підписана Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, яка ратифікована відповідним Законом України від 16.12.2009 р. А у 2018 р. у назвах та текстах багатьох НПА слово «інвалідів» було замінено словами «осіб з інвалідністю».

Третій етап розвитку аналізованої галузі законодавства (2015-2019 рр.)

характеризується прийняттям НПА, в яких врегульовані питання освіти та кваліфікаційних характеристик професій фахівців з реабілітації.

Так, підготовка фізичних терапевтів за часів незалежності України спочатку здійснювалася в межах спеціальності «Фізична реабілітація» галузі знань «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини». Однак 29.04.2015 р. Кабінет Міністрів України (КМУ) прийняв постанову № 266, в якій встановив, що підготовка за спеціальністю «227 Фізична реабілітація» буде здійснюватися в межах галузі знань «22 Охорона здоров'я». Після прийняття цієї постанови КМУ, Міністерством охорони здоров'я (МОЗ), у свою чергу, було видано відповідні накази про затвердження Переліку спеціалізацій підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 227 («227.01 Фізична терапія» та «227.02 Ерготерапія»). Важливим кроком у закріплення правового статусу фахівців з реабілітації стало видання наказу МОЗ України «Про внесення змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я» від 13.12.2018 р. № 2331. Цим НПА були встановлені вимоги до присвоєння кваліфікаційних категорій для фахівців з реабілітації.

Четвертий етап (з 2020 р. до сьогоднішнього часу) розпочинається з прийняття 03.12.2020 р. спеціального Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я». У зв'язку з цим необхідні зміни були внесені і до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Продовжується оновлення НПА, які регулюють питання освіти фахівців з реабілітації. Так, наказом МОЗ від 27.05.2022 р. № 894 до Переліку спеціалізацій було додано «227.03 Терапія мови і мовлення», а наказом МОЗ від 16.05.2023 р. № 891 назва спеціальності для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня магістра змінена на «227 «Терапія та реабілітація».

Постановою КМУ від 30.08.2024 р. № 1021 Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти, змінено. Підкреслимо, що на цьому етапі було врегульовано питання надання реабілітаційної допомоги за програмою державних медичних гарантій. Пакет медичних гарантій «Реабілітаційна допомога дорослим і дітям у амбулаторних умовах» був передбачений наприкінці 2022 р., а починаючи з 2023 р. уже передбачено і пакет «Реабілітаційна допомога дорослим і дітям у стаціонарних умовах».

Висновки. Проведений історико-правовий аналіз дозволяє поділити процес розвитку спеціального законодавства України, що регулює суспільні відносини з фізичної терапії, реабілітації у сфері ОЗ та соціальної реабілітації, на чотири основних етапи. Останнім часом законодавство у цій сфері постійно оновлюється, що обумовлюються різними соціально-економічними факторами, зокрема пандемією COVID-19, євроінтеграційними процесами, реалізацією в Україні реформи ОЗ, розбудовою електронної системи ОЗ, воєнним станом тощо. З позитивного боку слід відмітити той факт, що необхідні зміни та доповнення вносяться у взаємопов'язані НПА комплексно, що важливо для забезпечення системності законодавства.